

Florea
FIRAN

Elena Ștefoi

Poetă și publicistă din generația optzecistă, cu o voce distinctă și un ton polemic pregnant, Elena Ștefoi se impune încă de la primul volum de poezii prin originalitate și nonconformism. Scrie poezie „cerebrală și dramatică” fără nicio formă de feminitate ori de sentimentalism, o poezie dură, tăioasă, într-un limbaj sobru și cu tentă politică evidentă. Unul dintre critici o numea „cea mai iritată moral dintre optzeciste”. Intră în viața social-politică și diplomatică în care se manifestă cu fermitate și profesionalism în 1998, fiind apoi numită în funcții importante pe care le va deține pe perioade îndelungate cu împliniri remarcabile.

Născută la 19 iulie 1954 în Boroaia, județul Suceava, Elena este fiica lui Petru Ștefoi și a Zincăi, țărani. Poeta menționa că bunica ei se născute la Humulești și mama credea că se trag din Creangă dar nu o încurajează spre literatură. Studiile elementare și Liceul „Nicu Gane” le urmează la Fălticeni, unde îl are ca mentor pe profesorul de

limba franceză Vasile Gh. Popa (dascăl și lui Nicolae Labiș), de la care a prins pasiunea pentru lectură și la recomandarea căruia a citit primele cărți de Bacovia, Arghezi, Barbu, Blaga, dar și ale unor scriitori francezi pe care profesorul îi preda la clasă. Frecventează cenaclul condus de profesorul său și publică primele versuri în revista liceului, „Tinere condeie”, și în periodicul „Zori noi” din Suceava. Trei ani este muncitor-distribuitoare la fabrica de conserve din Popești-Leordeni (1973-1976), localitate unde tatăl său se stabilise.

A dat examen la Facultatea de Psihologie a Universității din București, dar, când era deja în anul doi, această secție a fost desființată, transferându-i automat pe studenți la secția Filosofie-Istorie. A absolvit facultatea în 1980, iar în 2005 și-a luat doctoratul în Filosofie.

În timpul studenției, frecventează Cenaclul de Luni condus de Nicolae Manolescu, dar nu scrie în maniera poezilor lunediști.

Continuare în p. 2

Eseu

Dan Ionescu
Gela Enea
Mihai Fircă
Rodica Grigore
Ioan St. Lazăr
Liviu Neagoe
Dodo Niță
Georgiana Oprescu
Gabriela Păsărin
Mircea Pospai
Emilian Ștefăruță

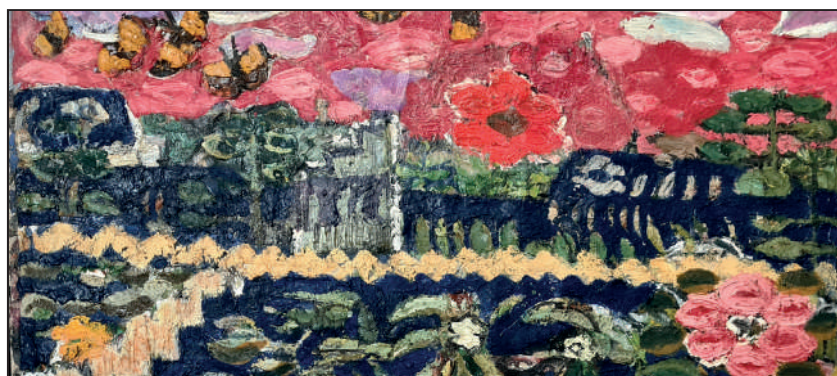
Proză

Anca Mizumschi

Poezie

Andrei Codrescu
Geo Constantinescu
Alina Diaconu
Dan Duțescu
Carmen Firan
Adrian Sângeorzan
Elena Ștefoi

Ioan Lascu – <i>Literatura feminină – un act de libertate</i>	p.4
Adrian Cioroianu – <i>Bun venit în Nemuritania!</i>	p. 5
Emil Sîrbulescu – <i>Macbeth – De la ambiție neînfrântă la prăbușire tiranică</i>	p. 6
Mihai Ene – <i>O sinteză a reprezentărilor mitologice greco-romane în pictura europeană</i>	p. 7
Constantin Cubleșan – <i>„Dialectică și înstrăinare”</i>	p. 8
Ion Parhon – <i>Pe scenele bucureștene</i>	p. 9
	p. 21

Sumar

- Florea Firan**, *Elena Ștefoi* / pp. 1-3
Ioan Lascu, *Literatura feminină – parte a patrimoniului cultural* / p. 4
Adrian Cioroianu, *Bun venit în Nemuritania!* / p. 5
Emil Șîrbulescu, *Macbeth. De la ambiție neînfrânată la prăbușire tiranică* / pp. 6, 7
Mihai Ene, *O sinteză a reprezentărilor mitologice greco-romane în pictura europeană* / p. 7
Dan Ionescu, *Ontologia sacralului și rigorile intimismului* / pp. 8, 9
Constantin Cubleşan, *„Dialectica și înstrăinare”* / p. 9
Rodica Grigore, *Rememorând istoria...* / p. 10
Andrei Codrescu, *Ontologia este interzisă* / p. 11
Elena Ștefoi, *Poem: 2026 (II)* / p. 12
Adrian Sângeorzan, *Poem: Progres* / p. 12
Carmen Firan, *Poem: Memoria tăcerii* / p. 13
Anca Mizumschi, *Generația de sacrificiu* / p. 13
Gabriela Păsărin, *Diamantul negru și complexul similitudinii* / pp. 14, 15
Mihai Firică, *Lumina din umbră a unei maturități lirice* / p. 15
Liviu Neagoe, *Eșecul convertit în poveste* / pp. 16, 17
Alina Diaconu, *Poeme: Cioran; Gheșă; Eros și Thanatos* / p. 17
Gela Enea, *Tentația poeziei și consecințele ei* / p. 18
Dan Duțescu, *Poeme: Te respir...; Respirație* / p. 18
Geo Constantinescu, *Poem: Vânătoare* / p. 19
Ioan St. Lazăr, *Un artist polivalent: Petre Cichirdan* / p. 20
Ion Parhon, *Pe scenele bucureștene* / p. 21
Georgiana Oprescu, *Craiova redevine orașul lui Shakespeare. 11 zile în care voința naște teatru, muzică și comunitate* / p. 22
Dodo Niță, *Sandu Florea – 80* / p. 23
Emilian Ștefărtă, *Tulburătoarea vulnerabilitate umană în fața eternității* / p. 24

Abonamente Scrișul Românesc

Abonați-vă la Revista „Scrișul Românesc” și veți avea un prieten apropiat. Abonamentele se fac prin rețeaua proprie și Poșta Română, se pot achita la sediul revistei sau în contul: RO 03BRDE170SV21564261700, Agenția Mihai Viteazul, Craiova.

Costul unui abonament anual cu taxele incluse este de 180 lei.

Pentru abonații din străinătate este de \$165 sau de €150.

Informații la tel.: 0722 753 922; Fax: 0251 413 763

sau la adresa de email: scrișulromanesc@yahoo.com

Continuare din p. 1

Florea FIRAN

Elena Ștefoi

După ce publică în mai multe reviste, participă la evenimente literare cum este Colocviul Național de Literatură de la Iași, din 1978, când, împreună cu 13 tineri scriitori nedeputați, citește o poezie ce atrage atenția multor scriitori, inclusiv lui Nichita Stănescu, bucurându-se de aprecierile și încurajările acestuia (cei doi au devenit „frați de cruce”, într-un moment când poeta și-a pierdut fratele). Când era profesoară la o școală din Ilfov și făcea naveta, o perioadă a fost găzduită de Nichita, poetul fiind căsătorit cu Dora. Își amintește că era prin '82 când Nichita luase „Cununa de aur” la Festivalul Internațional de Poezie de la Struga (Iugoslavia), și i-a mărturisit că acolo s-a simțit „ca un rege”, mândrit că România „nu dă doi bani pe poezii ei”.

La absolvirea facultății funcționează ca profesoară de istorie la Popești-Leordeni (1980-1987), apoi corector cu jumătate de normă la revista „Contemporanul”. După Revoluție, a fost secretar general de redacție la „Contrapunct” (1990-1992) și primul redactor-șef al săptămânalului „Dilema” (1983-1998). Andrei Pleșu o considera „cu o deja consolidată experiență publicistică, cu un simț înăscut al dreptății și corectitudinii, analist riguros (și fără iluzii) al lumii din jur, necomplezentă, dar intens sensibilă la complicațiile omenescului”. Este redactor al publicației lunare „L'Invitation”, editată de Institutul Francez din București (1993-1998), corespondent permanent al postului Radio France Internationale (1990-1998), redactor-asociat al trimestrialului „East European Constitutional Review” – Chicago Law School (1993-1998), corespondent săptămânal la Radio Free Europe și invitat special la emisiunile cultural-politice ale BBC (1991-1998). În perioada sept.-oct. 1990 beneficiază de o bursă la Paris oferită de Fondation pour une Entraide Intellectuelle Européenne și devine membră a Uniunii Internaționale a Jurnaliștilor de Limbă Franceză. Participă la întâlniri și colocvii internaționale pe teme literare și social-politice la Bonn, Stockholm, Zürich, Chicago, Paris, Luxemburg, Berlin, Frankfurt, Leipzig, New York etc.

Publică editoriale, comentarii săptămânale și analize în „Contrapunct”, „Dilema”, „Epoca”, „22”, „România liberă”, „Luceafărul”, „Sfera Politicii”, „Lettre Internationale”, „Cronica română”, „Lumea”. Este prezentă cu grupaje de versuri, eseuri și studii în reviste și antologii din SUA, Marea Britanie, Franța, Germania, Luxemburg, Polonia, ex-Iugoslavia, Ungaria, Elveția, Republica Cehă, Canada. Participă la colocvii, seminarii, conferințe, festivaluri internaționale pe teme de cultură, politică, istorie, aspecte ale tranziției. În 1990 devine membră a Uniunii Scriitorilor din România.

Din aprilie 1998 este angajată a Ministerului de Externe: primul post diplomatic pe care îl ocupă este cel de Consul general al României la Montréal (1999-2001), apoi ambasador al României în Canada și Reprezentant permanent al României la Organizația Aviației Civile Internaționale (2005-2012), ambasador al României în Republica Senegal și în alte 7 state din regiunea Africii de Vest (2016-2020). Perioada din diplomatie nu a îndepărtat-o de literatură. În Canada va scrie volumul *Raport de etapă*, apoi revine treptat la poezie.

Debutează publicistic cu un grupaj de versuri în revista „Amfiteatru” (1975), cu o prezentare entuziastă a Constanței Buzea, după care publică în „Luceafărul” și „Tribuna”, revista clujeană acordându-i premiul anual de poezie. Colaborează cu poezie la numeroase reviste, iar după 1989 cu analize politice și articole la diverse reviste, printre care „Contrapunct”, „Cotidianul”, „România liberă”, „Dilema”, „Scrișul Românesc”; în publicația craioveană publică, tip foiletonic, și fragmente din jurnalul său din perioada de ambasadoare.

Editorial debutează relativ târziu, datorită înăsprii cenzurii care i-a „ciopârțit” multe poeme, iar pe altele le-a scos definitiv, încât primul său volum intitulat *Linia de plutire* apare abia în 1983 și este distins cu Premiul de debut al Uniunii Scriitorilor. Un debut puternic care ilustrează „paradigma tare a optzeciștilor”. →

Scrișul Românesc Revistă de cultură

Fondată la Craiova, în 1927, de către criticul D. TOMESCU.
Serie nouă, din 2003, întemeiată de FLOREA FIRAN

Editată de:
Fundatia – Revista
Scrișul Românesc

ISSN 1583-9125

Revistă înregistrată la OSIM
cu nr. 86155 din 11.04.2007

Membră A.R.I.E.L.

Redacția

Director:
Florea FIRAN

Colegiul redacțional:
Adrian CIOROIANU
Andrei CODRESCU
Eugen NEGRICI
Gheorghe PĂUN
Dumitru Radu POPA
Lucian Bernd SĂULEANU
Monica SPIRIDON
Emilian ȘTEFĂRTĂ

Redactori:
Mihai ENE
Mihai FIRICĂ
Emanuel D. FLORESCU
Ion PARHON
Lucian-Florin ROGNEANU

Redactori asociați:
Florentina ANGHEL
Dan IONESCU
Gabriela PĂSĂRIN

Corectură:
Claudia MILOICOVICI

Tehnoredactare:
Georgiana OPRESCU

Arhivă online:
Alexandru OPRESCU

Redacția și Administrația:

Craiova, Str. C-tin Brâncuși, nr. 24
Tel./Fax: 0722 753 922; 0251 413 763
E-mail: scrișulromanesc@yahoo.com
Web: www.revistascrișulromanesc.ro
Cont: RO03BRDE170SV21564261700
BRDE Agenția Mihai Viteazul, Craiova

Abonamentele se pot face la sediul redacției: Str. Constantin Brâncuși, nr. 24, Craiova, județul Dolj sau scrișulromanesc@yahoo.com

Responsabilitatea opiniilor exprimate aparține integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Tiparul: Tipografia PRINTEX
Craiova, str. Electroputere, nr. 21,
tel. 0251 580 431

→ Nicolae Manolescu o include în *Istoria critică a literaturii române* din 2008 și susține că *Linia de plutire* rămâne „cel mai original volum al Elenei Ștefoi, în care autoarea adoptă de la început un ton polemic față de poezia propriei generații”. Alți critici, între care și Eugen Simion, o deosebesc de congenerii ei și îi găsesc afinități cu *Poeme albe* ale Angelei Marinescu sau cu bocețele dure ale Ilenei Mălăncioiu din *Ardere de tot* și *Linia vieții*. Criticul menționează că poezia Elenei Ștefoi este o confesiune „arțăgoasă”, un „urlet existențial”, o „ocară nezăbrelită”, cum scrie poeta în *Repetiție zilnică*.

Titlul acestui volum sugerează atitudinea poetei față de demagogie, limba de lemn și festivisme. „Printre drepturi și îndatoriri linia de plutire găfăie/ în străie de sărbătoare. Toate revelațiile/ numai peste răsuflarea ei se încapă-țânează să tropăie” (*Poem de dragoste scris mult prea târziu*). Structurat în cinci secțiuni cu titluri semnificative (*Ritm și cauza, Spațiu întârziat, Mici planete pentru adăpostit îndoiala, Schițe și povestiri, Declarație după război*), volumul cuprinde poeme cu titluri voit prozaice și tentă ironică – *Poem de dragoste cum o fi, Nicio viziune ca lumea, Poem de dragoste cu politete* – abordând marile teme existențiale: „În fiecare zi mă uit cu luare-aminte la stânga,/ la dreapta, poate mai există un loc liber/ în această fanfară. Temele mari nu s-au îmbătut/ din cauza mea nici măcar o singură dată” (*Niciodată din cauza mea*). Radu G. Țeposu observă că ultimele două cicluri din *Linia de plutire* dau la iveală „o superbă agresivitate a inteligenței, în care poeta localizează răzvrătirea conveniențelor, a trăirii amenințate de platitudine: „Iar au crescut tufe de măracini/ în somnul femeii pe care o folosești/ drept pretext. (Desuete suspinele,/ desuetă imaginea lor!) Poți spune/ că femeia aceasta poartă în pântec/ un soare negru și dureros, un fel de tumoră/ din pricina căreia nimeni/ nu va muri deși e plină de semințele/ morții? Poți spune așa ceva/ cum ai spune că dă cafeaua în foc?” (*Înăuntru, sub carapace*).

După debut, cărțile următoare impun o voce lirică la granița dintre modernism și postmodernism, realism și expresionism: *Repetiție zilnică* (1986); *Schițe și povestiri* (1989); *Câteva amănunte* (1990); *Alinierea la start* (1996); *În urma învingătorilor* (2007); *Undeva, în alt plan/Somewhere In a Different Realm*, ediție bilingvă, trad. Adam Sorkin și Liana Vrăjitoru (2008); *Raport de etapă* (2011); *The Grammar of Tower of Babel, Paralel texts*, traduceri Ana Oros, prefată de Lidia Vianu (2014); *Opera Poetică*, prefată de Alexandru Cistelean (2016); *De toate cele* (2021).

Publică volume de publicistică, între care *Transformări, inerții, dezordini, 22 luni după 22 decembrie 1989*, interviu cu Andrei Pleșu și Petre Roman (2002), *Drept minoritar, spaime naționale*, un dialog cu György Frunda (1997), *Pentru un creștinism al noii Europe*, eseuri, volum colectiv (2007).

De la un volum la altul se simt semnele „repetiției zilnice” și atitudinea poetei între două momente de criză a creației. În volumul *Repetiție zilnică* (1986) autoarea insistă pe imaginile prozaice, ludicul devine un instrument al exorcizării: „De m-ați întreba/ despre respirația/ prin care-am trecut/ și nu mi-a fost dat/ să-mi aștern acolo culcușul,/ despre disperarea ieftină/ împodobind inelarul,/ despre insecta care-mi culege/ cuvinte dulci de pe buze,/ aș

recunoaște cuminte:/ diavolul mi-a plătit și astăzi chiria.” (*Și nu mi-a fost dat*).

Schițe și povestiri (1989) confirmă talentul și originalitatea Elenei Ștefoi, care vine cu o altfel de poezie, în prima parte pasteluri (*Peisaj de iarnă, Departee de tine, Tablou estival*), o poezie cu imagini de suferință și disperare. Poeta reia câteva din „frânturi de urlet trist” prin altele în care „deșertăciunea” se convertește în „mânie”, viziunea fiind aceeași, aspră, întunecată. „Farmec și prefăcătorii/ și delictel/ Peste organe vitale/ între șiretlic și parabolă/ cu dragoste/ răpăie grindina/ din clopotnița universului/ bubuind/ se revarsă/ mirosul de mătăgună” (*Odă aprigei tinereții*). Alte poezii sunt meditații despre iubire și deșertăciune: „O desagă cu plante vrăjitoarești –/ veche poveste de dragoste./ În bătaia grindinii, sub șuvoi/ și viitoare-am lăsat-o/ și tot ce-mi mai pot aminti/ e cum mă-mpingea de la spate/ glasul strepezit al Ecleziaștului” (*Despre deșertăciune*).

În placheta *Câteva amănunte* (1990) poezia Elenei Ștefoi ia forma unui discurs puternic încărcat de obsesii cenușii: „Nimic important. Rezistența/ își bate încă joc/ de organele sale vitale:/ în pas alergător fiecare/ trebuie să mărturisească/ grozăviile săvârșite/ în ultima vreme./ Atrăși de spectacol/ învingătorul își lasă/ până la urmă ochii în jos/ de parcă ar trece/ prin fața unui spital/ de nebuni.” (*La mijlocul verii*).

După ruptura istorică și biografică provocată de momentul '89, poezia Elenei Ștefoi rămâne tot austeră și sobră cu atitudini de revoltă și nemulțumire, sarcasm și ironie în momentele de criză a culturii. Volumul *Alinierea la start* (1996) este edificator în acest sens: „(o, Doamne, împarte psihologia mea feminină/ în două hălci la fel de gustoase/ una de care să râd doar eu însămi/ știind cum va prinde în sfârșit mușegai/ într-o raniță viu colorată/ lângă un stâlp pe drumul Damascului/ cealaltă pe care s-o ridice în slăvi/ la parastase cocktailuri mese rotunde/ unchi și nepoți/ șefi misogini/ europenii mei prieteni/ marcați de eșecuri familiale/ de înclinații contra naturii)/ (pe ecran Ofelia aruncă hărdăul/ în care vomase coana Chirița/ cu peruca Mariei Magdalena/ șterge Cassandra tălpile iadului)” (*Femininul între masculin și neutru*).

Raport de etapă (2011), scris spre sfârșitul mandatului de ambasadoare în Canada, este o radiografie a unor experiențe de tranziție, dintr-o realitate în alta. Cuprinde poezii de cu totul altă factură, ciclurile – *Viața de după, De peste ocean, Ilustrele canadiene, De leac și nu tocmai, La cheremul traducătorului* – sunt semnificative și conțin secvențe autobiografice ale unui nou început. Episoade traumatiche ale viețuirii în dictatura comunistă sunt rememorate pe înțelesul tuturor: „aș fi vrut să fac din singurătatea mea un întreg/ dar mâna dreaptă e mai rece ca stânga/ ochiul drept e mai întunecat decât stângul/ șoldul drept mai acoperit de rugină/ deși celălalt șold dansează cu tine și-n somn/ tibia dreaptă e mai puțin țănoșă/ decât pe vremea când cu ea începeau mângâierile/ călcăiul drept e mai vulnerabil la toate cele/ chiar dacă stângul n-a uitat să fie sigur pe sine.” (*Viața de după*)

În *urma învingătorilor* (antologie de poezie 1983-2005) cuprinde, în selecția autoarei, versuri din primele cinci volume (*Linia de plutire, Repetiție zilnică, Schițe și povestiri, Câteva amănunte, Alinierea la start*), o notă bio-bibliografică și referințe semnate de peste 20 de critici

consacrați. Se deschide cu un *Argument* al autoarei intitulat *Artă poetică de tranziție*: „Decât dragostea părintească/ a celor cu apucături de statuie/ plictisiți de ei înșiși până într-atât/ încât selectează pe toate canalele/ dovezi despre cataclisme cruzimi/ dezastre dezechilibre boli incurabile/ pentru a-și demonstra că nu au greșit niciodată/ că nu mai au nimic de-nvățat/ că doar absurdul e liber/ și lumea întreagă își pregătește sfârșitul odată cu ei...”

Opera poetică (2016) este un volum antologic unitar prefăcut de Al. Cistelean care subliniază că Elena Ștefoi este cea mai puțin „imaginativă” în grupul protagonistelor optzeciste. „Altă bucurie pentru maxilarele bine orânduite/ ale acestui rai lăbărțat: neputința se zbunguie/ pe cerul gurii tale și niciun zgomot nu face./ Frumoasă ca un abis în bătaia puștii./ Fără scrâșnete, fără veșminte patetice. Desigur,/ niciodată cu febră. Și ce dacă e duminică?/ Vom aduce probe, vom face măsurători stabilind/ proporția de aur a unui eșec oarecare...” (*Vom face măsurători*).

Volumul *De toate cele* (2021) adună textele poetice scrise în perioada cât a fost ambasadoare în Canada, unele publicate mai întâi în revista „Scribul Românesc”. Un volum substanțial cu 124 de poezii, în mare parte poeme de introspecție, de căutare a sinelui, a unei identități în care biograficul își face simțită prezența. În primul poem, *Să vină lumea să vadă*, atrage atenția asupra caracterului spectacular al biografiei, dar și al legăturii cu ficțiunea privity ironic: „să vină lumea să vadă cum am fost aruncată din șa/ călcată-n copite sfâșiată de colții sofisticați/ pe care la vârste diferite curioasă i-am tot zgândărit/ și i-am întărit fără sfială cu bățul cu bagheta cu cârjele/ cu sarcasmele printre gratii cu torța unui titlu de carte”. În unele dintre poeziile acestui volum discursul poetic devine critică socială puternică: „Iar ne-am trezit că vrem s-o luăm de la capăt/ bucuroși foarte că iată n-a rămas piatră pe piatră/ nici în această ultimă viață și că doar șobolanii/ și-au făcut adăpost printre falduri de steag/ prin tuneluri secrete care duc sinuos peste graniți// sub ochii noștri fierbe otrava acestei lumi/ țopăie în jurul ceaunului/ războinici lacomi și guralivi/ nu mai e loc de revoltă/ și nici de texte nimicioare” (*Alt început*). Alte poeme au un profund caracter meditativ asupra societății, lumii, moralității: „nici nu mai știu de câte ori am scris și am șters/ și am aruncat la gunoi întrebările/ la care am vrut și nu am vrut să răspund/ pe scena publică la judecata de apoi” (*Cum se clatină toate*).

Florin Manolescu consideră specifică pentru poezia Elenei Ștefoi „capacitatea cu totul remarcabilă de a «deforma» relația dintre concret și abstract, dintre «povestea» cândva trăită și urma pe care aceasta o lasă în cutele vizibile ale poemelor. Biografismului «indiscret» al optzeciștilor, Elena Ștefoi îi opune un scenariu tulbure care trage întâmplările din concretul imediat prin logica traseelor onirice și suprarealiste, luminate de fulgurațiile unor transfigurări când mitice, când folclorice”.

Spirit alert, justițiar, Elena Ștefoi este un observator atent și un analist de excepție al realității politice și sociale, care pare să asume la nivel personal drama zilei, să înțeleagă sensuri mai puțin la vedere ale mersului lumii și să le transpună cu elocvență și dramatism în poezie și eseu politic. ■

Ioan

LASCU

Literatura feminină parte a patrimoniului cultural

Literatura feminină a devenit subiect de istorie literară. Este ceea ce recent ne-a demonstrat Florea Firan prin consistenta panoramare *Voci feminine în literatura română*, „Scrișul Românesc” Fundația-Editura, Craiova, 2025. După cum precizează chiar autorul în prefața cărții, volumul nu cuprinde toate scrierile afirmate în literatura națională (sau, cel puțin, marea lor majoritate) ținând cont că nu au fost abordate „unele autoare, mai tinere, pentru că sunt încă în plină forță creatoare. Într-o viitoare ediție revăzută și completată vom încerca să cuprindem numele care au rămas în afara acestei antologii.” Așadar o nouă ediție revăzută, adăugită și completată, iar dacă nu volumul II care ar putea să continue publicația din 2025. Cum am remarcat deja, una dintre virtuțile cărții constă în faptul că prezintă scriitoare mai puțin cunoscute, mai rar prezente în analize sau istorii literare. Așa cum am procedat în episodul anterior când ne-am apropiat de Martha Bibescu, Magda Isanos și Aurora Cornu, în încercarea de față dorim să evidențiem modul cum au fost descrise activitatea și opera unor personalități precum Carmen Sylva, Iulia Hasdeu, Alice Voinescu ș.a., mai mult citate nominal decât studiate. Meritul studierii în cadrul unor micromonografii revine acum istoricului literar Florea Firan.

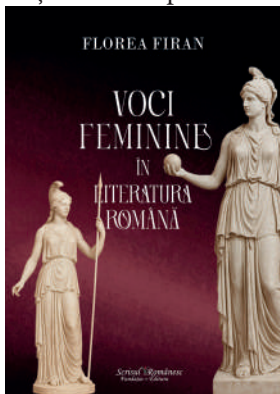
Carmen Sylva care s-ar traduce „Cântecul pădurii”, este pseudonimul primei regine a României, Elisabeta I. A început să publice de la o vârstă matură, 35 de ani, numai în limba franceză, fiind cunoscută cititorilor români prin traduceri. A venit pe lume la 29 decembrie 1843 în landul german Neuwied. A fost fiică de principii. Carol de Hohenzollern-Sigmaringen, domnitor și rege al României mici, i-a devenit soț în anul 1869. Suverana a fost o personalitate complexă, exemplară prin conduită și fapte, prin devotament și iubire față de poporul român și de patria sa.

„Elisabeta este un model de regină, participă alături de Carol I la tot ce acesta întreprinde, contribuind la consolidarea Coroanei, susținerea, promovarea și recunoașterea culturii și artei românești în lume. [...] În acest scop, înființează, după model parizian, un Salon literar-muzical ce se desfășoară la Palatul regal de la București și în cel de la Sinaia – Peleşul, deschis scriitorilor și altor intelectuali români și străini despre care vorbesc Cella Delavrancea în volumul *Dintr-un secol de viață* (1888) și Scheffer în *Orient Royal*.” (op. cit., pp. 22-23).

S-a împrietenit cu scriitorul francez Pierre Loti și cu Vasile Alecsandri care era adesea oaspete al Casei regale, a colaborat cu Mite Kremnitz în publicarea unui roman epistolar. L-a primit la

curtea regală pe George Enescu, în 1889; apoi marele muzician a compus câteva cântece pe versuri de Carmen Sylva. După moartea, la numai trei ani, a singurei fiice, Maria, regina a încercat să mijlocească căsătoria Elenei Văcărescu cu prințul Ferdinand, eșuată însă. Din postura de regină a inițiat și sprijinit înființarea mai multor organizații cu scop caritabil și umanitar între care Societatea Națională de Cruce Roșie.

Deși scria încă din anii adolescenței, a început să publice relativ târziu, la vârsta de 35 de ani, sub pseudonimul bine-cunoscut. În mare parte opera ei cuprinde poezii, apoi proză inclusiv roman, memorii și traduceri. Florea Firan observă că „Poeziile ei au candoare și finețe, dezvăluind o fire melancolică și sentimentală, pentru care natura este cadrul potrivit pentru

a-și transpune emoțiile într-un lirism liniștitor” (p. 25). A scris în trei limbi: franceză, germană și română. I-a plăcut să picteze și să interpreteze muzică clasică la pian. Dintre scrierile sale se pot reține: *Vârful cu dor* (libret de operă), poemul *Sappho* (în germană), poeme epice (*Stürme*), ambele în 1881, antologia *Rumänische Dichtungen* (*Poeme românești*), traducere de Mite Kremnitz și Carmen Sylva, *Les Pensées d'une reine* (1888), *De prin veacuri* (evocări istorice în limba germană), *Mein Ruh* (*Cuibul meu*) în cinci volume, *Frauenmuth* (*Voință de femeie*, șase piese de teatru), *Meister Manole* (tragedie), *Răzbunarea și alte nuvele* etc.

Iulia Hasdeu este cunoscută mai cu seamă prin scurtimea dramatică a unei existențe mai mult decât promițătoare. Fiică a lui Bogdan Petriceicu Hasdeu și a Iuliei Hasdeu, cea care se anunța a fi un adevărat geniu s-a stins din viață la nici nouăsprezece ani – a trăit între 14 noiembrie 1869 și 29 septembrie 1888. A deschis ochii într-o bibliotecă fabuloasă și a uimit prin înzestrarea sensibilă și intelectuală: știa să citească și să recite de la nici trei ani, „La cinci ani scria nuvele, iar la șapte ani povestiri și poezii pe teme istorice din relatările tatălui său...” (p. 47). Învăța de timpuriu limbi străine, știe să interpreteze la pian și canto, îi place să picteze. „La opt ani Iulia vorbea franceza, germana și engleza, mai târziu stăpâna latina și greaca.” (*Idem*). Devenea un spirit enciclopedic asemenea tatălui său, era cultă și poliglotă, dotată cu o memorie ieșită din comun și uluitoare talentată.

La 16 ani a ajuns în Franța la Paris unde a studiat la École des Hautes Études, apoi la Sorbona, o premieră pentru tinerele din România. Profesorii francezi au fost uimiți de aptitudinile ei, numind-o „Iulia, tânăra româncă genială”. Este preocupată de istoria filosofiei și începe să studieze pentru redactarea tezei de doctorat pe o temă legată de filosofia populară a

românilor. Susține și conferințe pe teme de logică, vădind un veritabil talent oratoric. În pragul adolescenței pregătește o carte de povestiri în franceză și scrie piese de teatru: *Dama de circ* (tragedie), *Amorul e scânteie* (comedie) și două încercări într-un act. În anul 2002 a fost publicat un jurnal – *Epistolar Iulia Hasdeu*. În urma tinerei scriitoare plecate prematur la cele veșnice au rămas numeroase manuscrise ca de pildă *Sanda*, *Trandafirul moșului*, *Fetița lacomă* (povestiri pentru copii), *Fleurs des Carpathes*, *Souvenirs de mon pays* (versuri inspirate din folclorul autohton), apoi altele grupate sub titlatura de *Œuvres posthumes* în trei cicluri. A fost apreciată de scriitori și profesori francezi de talia lui Sully Prudhomme, Louis Léger, Angelo de Gubernatis, Alfred Gonnard, Émile Boudoux, Ernest Barutel, dar și de personalități din România asemenea lui Alexandru Odobescu și Nicolae Iorga.

Prin mama sa, Massinca, **Alice Voinescu** era descendentă a lui Petrache Poenaru, de stirpe boierească, elev al lui Gheorghe Lazăr, inventatorul tocului rezervor. Alice Voinescu a fost studentă a lui Titu Maiorescu cu care și-a luat licența în 1908, la Facultatea de Litere și Filosofie din București. În afară de Titu Maiorescu la universitate i-a avut profesori pe Nicolae Iorga, Constantin Rădulescu-Motru, Dimitrie Onciul, Pompiliu Eliade și Mihail Dragomirescu. A studiat cu pasiune filosofia clasică, și-a pregătit doctoratul la Leipzig și l-a susținut la Sorbona, în 1913, cu o temă despre Kant și filosofia antică. A declinat invitațiile profesorilor ei din Germania și Franța și s-a întors la București unde, din 1922, a funcționat ca profesor de estetică și istoria literaturii dramatice în învățământul superior. În 1948 este nevoită să iasă la pensie, la vârsta de 63 de ani. Se născuse la 10 februarie 1885 în Turnu Severin. A fost un profesor model, un conferențiar strălucit care captiva auditoriul, ascunzând în alocuțiunile sale „acel punct de dulce mister și de imponderabil”, cum nota Tudor Arghezi în *Bilete de papagal* nr. 281/1929. Tot Arghezi n-a pregetat să o numească „cea mai inteligentă femeie din București”.

Debutul ei a avut loc târziu, la vârsta de 51 de ani, în 1936, cu volumul *Montaigne. Omul și opera*. A colaborat la volumul I din *Istoria filosofiei moderne* (1937). S-au succedat *Aspecte ale teatrului contemporan* (1941) și *Eschil* (1946). A fost arestată în 1951, fiind acuzată de participare la o „mișcare de rezistență” împotriva regimului comunist. După eliberarea din penitenciar (nouăsprezece luni de detenție) și-a reluat activitatea în 1955 cu traduceri și *Correspondență*.

Prin *Voci feminine în literatura română* Florea Firan a oferit publicului și cercetătorilor un tom de referință, elegant, riguros documentat, de o lăudabilă claritate și precizie. ■